

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський державний екологічний університет

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні групи забезпечення
спеціальності 051 «Економіка»
від « 15 » грудня 2022 року
протокол № 6
Голова групи Е. Губанова (Губанова О.Р.)

УЗГОДЖЕНО

Декан природоохоронного факультету
А. В. Чугай (Чугай А.В.)

СИЛЛАБУС

навчальної дисципліни
ЕКОНОМІКА ФІРМИ

(назва навчальної дисципліни)

051 «Економіка»

(шифр та назва спеціальності)

Економіка довкілля та природних ресурсів

(назва освітньої програми)

магістр

(рівень вищої освіти)

денна

(форма навчання)

1

(рік навчання)

2

(семестр навчання)

4 / 120

(кількість кредитів ЄКТС/годин)

залік

(форма контролю)

Економіки природокористування

(кафедра)

Одеса, 2022 р.

Автори: Шуптар-Пориваєва Н.Й., доцент, к.е.н.

(прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь, вчена звання)

(прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь, вчена звання)

Поточна редакція розглянута на засіданні кафедри економіки природокористування від « » 20__ року, протокол № ____.

Викладачі: лекції: Шуптар-Пориваєва Н.Й., доцент, к.е.н.

(вид навчального заняття: прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь, вчена звання)

Практичні заняття: Шуптар-Пориваєва Н.Й., доцент, к.е.н.

(вид навчального заняття: прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь, вчена звання)

Перелік попередніх редакцій

Прізвища та ініціали авторів	Дата, № протоколу	Дата набуття чинності

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета	Формування здатностей самостійно мислити, приймати управлінські рішення, виконувати комплексні економічні розрахунки для ефективного здійснення господарської діяльності на рівні фірми.
Компетентність	К15. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання. К18. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем
Результат навчання	Р151. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень Р152. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики. Р181. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань Р182. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.
Базові знання	1. основних термінів та понять, що формують понятійний апарат навчальної дисципліни, методи оцінки показників господарської діяльності. 2. системи факторів функціонування та розвитку фірми; 3. закономірностей здійснення виробничих процесів; 4. особливостей реалізації економічних відносин; 5. методів оцінки витрат і результатів господарської діяльності; 6. способів мотиваційного впливу, які забезпечують ефективне господарювання. 7. основи функціонування окремих складових виробничо - господарського механізму підприємства.
Базові вміння	– здійснювати розрахунки витрат туристичної фірми, собівартості продукції та послуг, рівня рентабельності та ефективності капіталовкладень; – визначати ціну виробленої продукції та послуг; – організовувати ефективне використання матеріальних, трудових, фінансових, інвестиційних та інформаційних

	<p>ресурсів фірми;</p> <p>– оцінювати результати діяльності фірми за фінансово-економічними показниками;</p> <p>– аналізувати виробничу діяльність та зовнішнє середовища підприємства, сутність та наслідки мікроекономічних процесів, поведінки окремих господарюючих суб'єктів, їх інноваційної спрямованості</p> <p>– володіти понятійним апаратом, користуватися методичним інструментарієм для здійснення необхідних розрахунків.</p>
Базові навички	Збирати та аналізувати дані, необхідні для розрахунку економічних і соціально-економічних показників, що характеризують діяльність суб'єктів господарювання
Пов'язані силлабуси	немає
Попередня дисципліна	Моделі та методи економетрики
Наступна дисципліна	немає
Кількість годин	<p>лекції: 15</p> <p>практичні заняття: 30</p> <p>лабораторні заняття: -</p> <p>самостійна робота студентів: 75</p>

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Лекційні модулі

Код	Назва модуля та тем	Кількість годин	
		Ауд.	СРС
ЗМ-Л1	ФІРМА У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ		
	• Фірма як суб'єкт господарювання	1	1
	• Основи підприємницької діяльності	1	1
	• Управління фірмою	1	1
	РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФІРМИ		
	• Персонал фірми	1	1

	<ul style="list-style-type: none"> • Виробничі фонди • Нематеріальні ресурси та активи фірми • Оборотні кошти фірми • Інвестиційні ресурси фірми 	1 1 1 1	1 1 1 1
	Підготовка до КР		5
ЗМ-Л2	РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА <ul style="list-style-type: none"> • Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції фірми • Продуктивність, мотивація та оплата праці персоналу фірми • Валові витрати і ціни на продукцію (послуги) • Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності фірми АНТИКРИЗОВА СИСТЕМА ГОСПОДАРЮВАННЯ <ul style="list-style-type: none"> • Економічна безпека та антикризова діяльність фірми • Реструктуризація і санація фірми • Банкрутство і ліквідація фірми 	1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1
	Підготовка до КР		5
	Підготовка до залікової контрольної роботи		5
	Разом:	15	30

Консультації: Шуптар-Пориваєва Наталія Йосипівна, четвер 14.30, ауд. 308 НЛК № 2.

2.2. Практичні модулі

Код	Назва модуля та тем	Кількість годин	
		Ауд	СРС
ЗМ-П1	1. Теорія фірми і основи підприємництва	4	5
	2. Регулювання, прогнозування та планування діяльності фірми	4	5
	3. Ресурси фірми (персонал фірми, основні фонди та оборотні засоби підприємства, нематеріальні активи та ресурси).	4	5
	4. Витрати на виробництво. Собівартість продукції (послуг).	4	5
	Підготовка до КР		5

ЗМ-П2	1. Продуктивність праці, показники та методи її вимірювання. Оплата праці.	4	5
	2. Ціни на продукцію (послуги) фірми: встановлення і регулювання.	4	4
	3. Фінансово-економічні результати і ефективність діяльності фірми.	6	6
	Підготовка до КР		5
Разом:		30	45

Консультації: Шуптар-Пориваєва Наталія Йосипівна, четвер 14.30, ауд. 308 НЛК № 2.

2.3. Самостійна робота студента та контрольні заходи

Код модуля	Завдання на СРС та контрольні заходи	Кіл-ть годин	Строк проведення
ЗМ-Л1	• Підготовка до лекційних занять	8	1-7 тижні
	• Підготовка до модульної контрольної роботи № 1	5	6 тижні
	• Модульна контрольна робота № 1 (обов'язкова)		6 тиждень
ЗМ-Л2	• Підготовка до лекційних занять	7	8-15 тижні
	• Підготовка до модульної контрольної роботи № 2	5	14 тижні
	• Модульна контрольна робота № 2 (обов'язкова)		14 тиждень
ЗМ-П1	• підготовка до усного опитування	20	1-7 тижні
	• Підготовка до контрольної роботи	5	6 тиждень
	• Модульна контрольна робота (практ. частина) 1 (обов'язковий)		6 тиждень
ЗМ-П2	• підготовка до усного опитування	15	8-15 тижні
	• Підготовка до контрольної роботи	5	14 тиждень
	• Модульна контрольна робота (практ. частина) 2 (обов'язковий)		14 тиждень
	Підготовка до залікової контрольної роботи	5	15 тиждень
Разом:		75	

1. Методика проведення та оцінювання контрольного заходу для ЗМ-Л1.

Контроль проводиться після вивчення лекційного матеріалу модуля ЗМ-Л1 в формі письмової модульної контрольної роботи МКР-1 тестового типу в якій студенти відповідають на 13 запитань. Результати роботи оформлюються на окремому аркуші. Час, що виділяється на виконання МКР-1 визначається

при видачі завдання і не перевищує 1 академічної години.

Максимальна оцінка за контрольну роботу складає 26 балів або 2 бала за одну правильну відповідь. Критерії оцінювання результатів контрольного заходу: правильна відповідь на 12 і більше запитань – відмінно (24-26 балів), правильна відповідь на 9-11 запитань – добре (18-22 бали), правильна відповідь на 7-8 запитань – задовільно (14-16 балів), правильна відповідь менше ніж на 7 запитань – незадовільно (менше 14 балів).

2. Методика проведення та оцінювання контрольного заходу для ЗМ-Л2.

Контроль проводиться після вивчення лекційного матеріалу модуля ЗМ-Л2 в формі письмової модульної контрольної роботи МКР-2 тестового типу в якій студенти відповідають на 12 запитань. Результати роботи оформлюються на окремому аркуші. Час, що виділяється на виконання МКР-2 визначається при видачі завдання і не перевищує 1 академічної години.

Максимальна оцінка за контрольну роботу складає 24 бали або 2 бала за одну правильну відповідь. Критерії оцінювання результатів контрольного заходу: правильна відповідь на 11 і більше запитань – відмінно (22-24 бали), правильна відповідь на 8-10 запитань – добре (16-20 бали), правильна відповідь на 6-7 запитань – задовільно (12-14 балів), правильна відповідь менше ніж на 6 запитань – незадовільно (менше 12 балів).

3. Методика підсумкового оцінювання контрольних заходів для всіх лекційних модулів.

Підсумкова оцінка за всі лекційні модулі дорівнює сумі набраних балів за лекційні модулі ЗМ-Л1, ЗМ-Л2, яка не може перевищувати 50 балів.

4. Методика проведення та оцінювання контрольного заходу для ЗМ-П1.

Контроль проводиться після вивчення матеріалу практичного модуля ЗМ-П1 в формі письмової контрольної роботи КР-1 в якій студенти розв'язують 8 задач. Результати роботи оформлюються на окремому аркуші. Час, що виділяється на виконання КР-1 визначається при видачі завдання.

Максимальна оцінка за контрольну роботу складає 25 балів або 3,125 бала за одну правильно вирішену задачу. Критерії оцінювання результатів контрольного заходу: правильно вирішена задача з детальним поясненням ходу розв'язання – відмінно (3-3,125 бала), правильно вирішена задача без детального пояснення ходу розв'язання (2-3 бала), в задачі допущено 3 грубі помилки або правильно

виконано 1/2 задачі (1,5-2 бала), в задачі допущено більше 3 грубих помилок або правильно виконано 1/3 завдання – незадовільно (менше 1,5 бала).

5. Методика проведення та оцінювання контрольного заходу для ЗМ-П2.

Контроль проводиться після вивчення матеріалу практичного модуля ЗМ-П2 в формі письмової контрольної роботи КР-2 в якій студенти розв'язують 8 задач. Результати роботи оформлюються на окремому аркуші. Час, що виділяється на виконання КР-2 визначається при видачі завдання.

Максимальна оцінка за контрольну роботу складає 25 балів або 3,125 бала за одну правильно вирішену задачу. Критерії оцінювання результатів контрольного заходу: правильно вирішена задача з детальним поясненням ходу розв'язання – відміно (3-3,125 бала), правильно вирішена задача без детального пояснення ходу розв'язання (2-3 бала), в задачі допущено 3 грубі помилки або правильно виконано 1/2 задачі (1,5-2 бала), в задачі допущено більше 3 грубих помилок або правильно виконано 1/3 завдання – незадовільно (менше 1,5 бала).

6. Методика оцінювання за всіма змістовними модулями.

Питання про допуск до семестрового заліку розглядається тільки за умови, якщо студент виконав всі види робіт, передбачені робочою навчальною програмою і набрав за модульною системою суму балів не менше 50% від максимально можливої за практичну частину (25 балів) та теоретичну частини (25 балів). В іншому випадку студент вважається таким, що не виконав навчального плану дисципліни і не допускається до заліку.

Формою підсумкового семестрового контролюючого заходу є залік. Залікова контрольна робота проводиться на останньому занятті з дисципліни. Завдання залікової контрольної роботи дисципліни «Економіка фірми» являють собою тестові завдання закритого типу, які потребують від студента вибору правильних відповідей з чотирьох запропонованих у запитанні. Тестові питання кожного питання формуються по всьому переліку сформованих у навчальній дисципліні знань (в першу чергу базові компоненти), а їх загальна кількість складає 20 завдань. Повна правильна відповідь на 1 тестове завдання оцінюється у **5 балів**. Оцінка успішності виконання студентом цього заходу здійснюється у формі кількісної оцінки (бал успішності) та максимально складає **100 балів**. Перехід від кількісної оцінки до якісної оцінки здійснюється за 4-х бальною системою відповідно до наступної шкали - **за правильну відповідь: на 18-20 тестів (90-100%) – «відмінно»; на 15-17 тестів (74-89%) – «добре»; на 12-14 тестів (60-73%) – «задовільно»; на менш ніж 12 тестів**

(<60%) – «незадовільно».

7. Методика підсумкового оцінювання за дисципліну.

Сума балів, яку одержав студент за всі контрольні роботи з практичної та теоретичної частини формують інтегральну оцінку студента з навчальної дисципліни.

Інтегральна оцінка (В) за дисципліну розраховується за формулою:

$$B = 0,75 \times OЗ + 0,25 \times OЗКР,$$

де В – інтегральна оцінка поточної роботи студента в 100-бальній шкалі по дисципліні; ОЗ – оцінка роботи студента за змістовними модулями ($OЗ \geq 60\%$), ОЗКР – оцінка залікової контрольної роботи, яка проводиться на останньому занятті з дисципліни за тестами оцінки знань базової компоненти навчальної дисципліни та має бути виконана на $\geq 50\%$ від максимальної оцінки.

Наприкінці сесії студент отримує інтегральну оцінку з дисципліни за всіма системами оцінювання наступним чином: студент, який не має на початок заліково-екзаменаційної сесії заборгованості по дисципліні, отримує якісну оцінку (зараховано або не зараховано) згідно з табл. 4 за умови: 1) якщо має на останній день семестру інтегральну суму балів поточного контролю достатню ($OЗ \geq 60\%$) для отримання позитивної оцінки, 2) має $OЗКР \geq 50\%$ від максимально можливої суми балів за залікову контрольну роботу;

Таблиця 4

Шкала оцінювання

Визначення	За системою університету (у відсотках)	За національною системою	За шкалою ECTS
відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100	зараховано	A
вище середнього рівня з кількома помилками	82 – 89,9	зараховано	B
в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74 – 81,9	зараховано	C
непогано, але зі значною кількістю помилок	64 – 73,9	зараховано	D
виконання задовольняє мінімальні критерії	60 – 63,9	зараховано	E
з можливістю перескладання	35 – 59,9	не	FX

Визначення	За системою університету (у відсотках)	За національною системою	За шкалою ECTS
		зараховано	
з обов'язковим повторним курсом навчання	1 – 34,9	не зараховано	F

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Рекомендується наступний порядок вивчення дисципліни „Економіка фірми”:

- зміст кожної теми курсу вивчається за допомогою навчальної та методичної літератури, що наведена в списку;
- після засвоєння змісту кожної теми курсу потрібно відповісти на „запитання самоперевірки”, що наведені у даних методичних вказівках і відповідній літературі;
- якщо виникли питання при вивченні теоретичного матеріалу або при виконанні контрольних робіт, то потрібно звернутись до викладача, який читав лекції.

3.1. Модуль ЗМ-Л1 «Фірма у сучасній системі господарювання», «Ресурсне забезпечення діяльності фірми»

3.1.1. Повчання

Розділи модуля ЗМ-Л1 формують у студентів уявлення про функції та мету діяльності фірми, принципи та механізм реалізації підприємницької діяльності, витрати на персонал та їх ефективність, поняття, склад і структуру основних виробничих фондів, оцінювання та амортизацію основних фондів, показники та основні шляхи поліпшення використання основних фондів, склад і структуру оборотних фондів, поняття, склад та джерела формування оборотних коштів, поняття, склад і структуру інвестицій.

3.1.2. Питання для самоперевірки

Запитання, що входять до тестів до модуля ЗМ-Л1 і являють собою необхідний мінімум знань, який потрібний для засвоєння дисципліни „Економіка фірми”, наведені нижче. Курсивом відмічені питання, що формують базові результати навчання.

1. Надайте визначення фірми. [3, с.27-30]
2. Як визначається самостійність фірми як господарського суб'єкта ринкової системи? [3, с.27-30]
3. *Що є основним завданням фірми?* [3, с.27-30]
4. Назвіть основні ознаки підприємства? [3, с.27-30]
5. Надайте визначення підприємництва. [3, с.31-32]
6. *Назвіть принципи підприємницької діяльності.* [3, с.31-32]
7. Назвіть форми підприємницької діяльності. [3, с.31-32]
8. *Назвіть цілі підприємницької діяльності.* [3, с.31-32]
9. *Назвіть завдання підприємницької діяльності.* [3, с.31-32]
10. *Назвіть визначення управління фірмою.* [3, с.33-34]
11. *Як здійснюється управління фірмою?* [3, с.33-34]
12. *Назвіть основні принципи управління?* [3, с.33-34]
13. Надайте визначення персоналу підприємства? [3, с.35-37]
14. Які розрізняють категорії персоналу фірми? [3, с.35-37]
15. *Як класифікується персонал підприємства залежно від виконуваних функцій?* [3, с.35-37]
16. Які розрізняють структурні види поділення персоналу? [3, с.35-37]
17. Надайте визначення основних фондів. [3, с.38-40]
18. Надайте класифікацію основних фондів? [3, с.38-40]
19. Як визначають структуру виробничих фондів? [3, с.38-40]
20. *Що називають нематеріальними ресурсами фірми?* [3, с.40-41]
21. Які бувають об'єкти промислової власності? [3, с.40-41]
22. Надайте визначення об'єктів інтелектуальної власності? [3, с.40-41]
23. Що є оборотними коштами підприємства? [3, с.42-43]
24. Як поділяються оборотні кошти підприємства. [3, с.42-43]
25. Що характеризує структура оборотних коштів? [3, с.42-43]
26. *Що називають інвестиційними ресурсами фірми?* [3, с.43-45]
27. *Які особливості реальних інвестицій?* [3, с.43-45]
28. Як характеризується безпосередні інвестиції? [3, с.43-45]
29. *Що є джерелами фінансових ресурсів фірми?* [3, с.43-45]

3.2. Модуль ЗМ-Л2 «Результати та ефективність виробництва», «Антикризова система господарювання»

3.2.1. Повчання

Розділи модуля ЗМ-Л2 формують у студентів уявлення про загальну характеристику продукції (послуг), якість і конкурентоспроможність продукції

(послуг), стандартизацію та сертифікацію продукції (послуг), продуктивність праці персоналу, сучасну політику оплати праці, форми та системи оплати праці, характеристику витрат на виробництво продукції, собівартість продукції, формування та використання прибутку фірми, оцінку фінансово-економічного стану фірми, чинники зростання ефективності діяльності фірми, характеристику економічної безпеки фірми, напрями організації економічної безпеки фірми за окремими функціональними складовими, Загальну характеристику процесу реструктуризації фірми, санацію та банкрутство фірми.

3.2.2. Питання для самоперевірки

Запитання, що входять до тестів до модуля ЗМ-Л2 і являють собою необхідний мінімум знань, який потрібний для засвоєння дисципліни „Економіка фірми”, наведені нижче. Курсивом відмічені питання, що формують базові результати навчання.

1. *Які є об'єкти економічної стратегії підприємств?* [3, с.57-58]
2. Яким чином формується дохід фірми? [1, с.94-107]
3. Як розрізняються джерела отримання доходу? [1, с.94-107]
4. Як визначають витрати фірми? [3, с.60-63]
5. Що включається в собівартість продукції? [3, с.60-63]
6. Що є основними витратами фірми? [3, с.60-63]
7. За якими підходами визначається прибуток підприємства? [3, с.63-65]
8. За якими принципами відбувається розподіл прибутку? [1, с.112-123]
9. Що є метою розподілу прибутку? [1, с.112-123]
10. Які є джерела фінансування діяльності фірми? [3, с.65-66]
11. Як характеризується грошовий потік? [1, с.123-135]
12. Яка роль грошового потоку? [1, с.123-135]
13. *Чим відрізняється поняття «трудові ресурси» від «кадрового потенціалу» підприємства?* [3, с.73-75]
14. *Перелічіть і розкрийте сутність показників оцінки кадрового забезпечення підприємств.* [3, с.73-75]
15. Надайте визначення якості? [3, с.45-49]
16. Які існують показники якості? [3, с.45-49]
17. *Як характеризується конкурентоспроможність?* [3, с.45-49]
18. *Що є внутрішніми факторами конкурентоспроможності?* [3, с.45-49]

19. *Що є зовнішніми факторами конкурентоспроможності?* [3, с.45-49]
20. *Як визначається продуктивність праці?* [3, с.49-53]
21. *Які є методи визначення продуктивності праці?* [3, с.49-53]
22. *Як характеризується сутність заробітної платні?* [3, с.49-53]
23. *Як визначається розмір заробітної платні?* [3, с.49-53]
24. *Що є витратами підприємства?* [3, с.54]
25. *Які розрізняють види витрат підприємства?* [3, с.54]
26. *Як характеризується альтернативні витрати підприємства?* [3, с.54]
27. *Що є безповоротними витратами?* [3, с.54]
28. *Які основні завдання фінансової діяльності фірми?* [3, с.55-56]
29. *Які є напрями фінансової діяльності?* [3, с.55-56]
30. *Як визначається фінансова діяльність підприємства?* [3, с.55-56]

3.3. Модуль ЗМ-П1, ЗМ-П2 „Практичний модуль”

При вивченні практичного модуля студенти набувають уміння обґрунтувати цілі діяльності фірми, формувати організаційну структуру управління фірмою, визначати вартісні показники виробничої програми, оцінити основні виробничі фонди, обчислити амортизацію основних виробничих фондів, використовувати показники основних виробничих фондів та показники використання матеріальних ресурсів, обчислювати собівартість продукції (послуг), складати кошторис виробництва, застосовувати методи ціноутворення продукції (послуг), показники і методи вимірювання продуктивності праці, методи нарахування заробітної плати, формувати фонд заробітної плати на фірмі, формувати й використовувати прибуток, оцінювати фінансово-економічний стан фірми, застосовувати методики визначення ефективності діяльності фірми.

Перевірка якості засвоєних знань і одержаних навичок при вивченні цих модулів здійснюється викладачем під час проведення практичних занять шляхом перевірки якості розв'язання задач, наведених в практичних модулях.

4. ПИТАННЯ ДО ЗАХОДІВ ПОТОЧНОГО ПІДСУМКОВОГО ТА СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

4.1. Тестові завдання до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-Л1.

1. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки: [5, с.31-32]

2. Згідно із Господарським кодексом України до суб'єктів малого підприємництва відносяться: [5, с.31-32]
3. Колективний договір – це: [2, с.10-20]
4. За міжгалузеву структуру підприємства розділяють на: [2, с.10-20]
5. Знаходяться учасники у повній фінансовій залежності від одного або групи підприємців: [2, с.10-20]
6. Консорціум – це: [2, с.23-25]
7. Процес забезпечення підприємства необхідними ресурсами, вихід підприємства на ринки чинників виробництва як споживача – це: [2, с.30-40]
8. Діяльність підприємства, спрямована на дослідження ринку продукції, яка випускається, просування його на ринку і створення умов реалізації є: [2, с.30-40]
9. Товариства з обмеженою відповідальністю поширеніші, ніж товариства з повною відповідальністю у зв'язку з тим, що: [2, с.20-25]
10. Основною ознакою відмінності господарських товариств є: [2, с.8-30]
11. Засоби підприємства, що здійснюють оборот протягом одного виробничого циклу, називаються: [2, с.100-125]
12. Фондоозброєність праці розраховується як відношення: [2, с.100-125]
13. Критерієм, який використовується у разі віднесення підприємства до виду "малого", є: [2, с.20-25]
14. Нематеріальні ресурси відображаються: [2, с.127-145]
15. У процесі виробництва основні фонди підприємства: [2, с.100-125]
16. Головною умовою стратегічного управління підприємством в умовах ринку є: [2, с.58-68]
17. Виробничі основні фонди зношуються: [2, с.100-125]
18. Показниками ефективності використання виробничих засобів є: [2, с.100-125]
19. Відношення вартості основних засобів на кінець року до вартості основних засобів на початок року – це: [2, с.100-125]
20. Рівень фізичного (матеріального) спрацювання основних виробничих фондів підприємства визначають: [2, с.100-125]
21. Коефіцієнт оборотності обігових коштів визначається відношенням: [5, с.70-80]
22. Основною метою діяльності підприємства є: [2, с.8-25]
23. Акціонерне товариство – це: [2, с.20-25]
24. Товариство з обмеженою відповідальністю – це: [2, с.20-25]
25. Знецінення машин тієї самої конструкції, що випускалися і раніше, внаслідок [2, с.100-125]
26. Показник, який характеризує ефективність використання основних фондів, – це: [2, с.100-125]

27. Ознака, яка лежить в основі поділу основних фондів на активну і пасивну частину, – це: [2, с.100-125]
28. До активної частини основних фондів відносяться: [2, с.100-125]
29. Відновна вартість основних фондів — це: [2, с.100-125]
30. Амортизація основних фондів – це: [2, с.100-125]

4.2. Тестові завдання до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-Л2.

1. Показником продуктивності праці є: [2, с.369-400]
2. Якщо випуск продукції збільшується, а кількість працівників підприємства залишається незмінною, то продуктивність праці: [2, с.369-400]
3. Кількість продукції, яку має виробити працівник за одиницю часу, – це: [2, с.369-400]
4. Оптимальну кількість устаткування, закріплену за працівником, характеризує норма: [2, с.369-400]
5. Показник, який є вартісним показником продуктивності праці, – це: [2, с.369-400]
6. Показник, який є трудовим показником продуктивності праці – це: [2, с.369-400]
7. Якщо вироблення на одного працівника продукції підприємства підвищується, то трудомісткість: [2, с.369-400]
8. Якщо випуск продукції збільшується, а кількість працівників підприємства залишається незмінною, то продуктивність праці: [2, с.369-400]
9. Основою для розрахунку необхідної чисельності персоналу для підприємства є: [2, с.74-100]
10. Кількість працівників і якісний склад персоналу впливає на: [2, с.74-100]
11. Ступінь використання трудових ресурсів характеризується: [2, с.74-100]
12. Найбільш ефективним засобом підвищення продуктивності праці є: [2, с.369-400]
13. Співвідношення чисельності основних робітників і чисельності допоміжних робітників – це показник: [2, с.74-100]
14. Співвідношення кількості звільнених працівників з усіх причин і середньооблікової її чисельності – це показник: [2, с.74-100]
15. Повними називаються показники продуктивності праці, під час визначення яких беруться до уваги: [2, с.369-400]
16. Заробітна плата – це: [2, с.369-400]
17. Мінімальна заробітна плата – це: [2, с.369-400]

18. Відрядна форма оплати праці – це: [2, с.369-400]
19. Почасова форма оплати праці – це: [2, с.369-400]
20. Розцінка – це: [2, с.403-430]
21. До загальноновиробничих витрат не відносять витрати на: [2, с.403-430]
22. За способом включення в собівартість продукції витрати поділяють на: [2, с.403-430]
23. До складу економічних елементів операційних витрат входять: [2, с.403-430]
24. Фінансові витрати підприємства – це: [2, с.403-430]
25. Адміністративні витрати підприємства – це: [2, с.403-430]
26. Повна собівартість реалізованої продукції включає: [2, с.403-430]
27. Витрати, загальна сума яких за певний час залежить від обсягу виготовленої продукції, називаються: [2, с.403-430]
28. Калькуляція – це обчислення собівартості: [2, с.403-430]
29. Від обсягу виробництва не залежать: [2, с.403-430]
30. До матеріальних витрат відносять: [2, с.403-430]
31. Змінними називають витрати: [2, с.403-430]
32. Залежно від характеру зв'язку з обсягом виробництва продукції витрати виробництва поділяють на: [2, с.403-430]
33. Прибуток визначається як: [2, с.403-430]

4.3. Типові задачі до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-П1.

ЗАДАЧА 1. Середньооблікова чисельність персоналу на підприємстві в звітному році – $(120+3*N)$ чоловік. Обсяг товарної продукції – $(1280-8*N)$ тис. грн. У плановому році продуктивність праці підвищиться на 8%, а обсяг виробництва продукції - на 5%. Обчислити чисельність персоналу в плановому році.

ЗАДАЧА 2. У базовому році середньооблікова чисельність працівників на підприємстві становила $(710-6*2N)$ осіб. Цього року загальна кількість звільнених з роботи на підприємстві дорівнює $(30+4*N)$ осіб, в тому числі за власним бажанням - 10 осіб. На роботу взяли $(15-1*N)$ осіб. Розрахувати коефіцієнти руху кадрів на підприємстві.

ЗАДАЧА 3. У минулому році було виготовлено продукції на суму $(2210+2*N)$ млн грн. У році, що планується, її випуск збільшиться на 5%. Чисельність працюючих у минулому році складала $(2500-4*N)$ осіб, але ж планом передбачено скоротити її на $(50-1*N)$ осіб. Визначити, яке заплановане зростання продуктивності праці на підприємстві.

ЗАДАЧА 4. Первісна вартість основних фондів підприємства — $(3+2N)$ млн грн, термін служби — 6 років, ліквідаційна вартість — $(20+N)$ тис. грн. Визначити річну норму і щорічну суму амортизаційних відрахувань, використовуючи прямолінійну амортизацію.

ЗАДАЧА 5. На підприємстві у звітному році було введено в дію нових основних фондів на суму 570 тис.грн., вибуло – на суму 240 тис.грн., наявність основних фондів на кінець року – 5543 тис.грн. Визначити коефіцієнти оновлення та вибуття основних фондів підприємства.

ЗАДАЧА 6.Визначте показники використання основних виробничих фондів: фондівіддачу, фондомісткість, фондоозброєність. Вихідні дані: річний випуск продукції— 8 млн. грн; середньорічна вартість основних фондів — 400 тис. грн; середньорічна чисельність працівників — 2 тис. чоловік.

ЗАДАЧА 7.Вартість основних фондів на початок року склала $(502,4+*3N)$ тис. грн.; 01.04.13. р. введені нові основні фонди на суму $(71,2-N)$ тис. грн.; 01.10.13 р. вибули через фізичний знос основні фонди на суму 57,2 тис. грн.; 01.12.13. р. – на суму 41,3 тис. грн. Прибуток підприємства – $(112,27+N^2)$ тис. грн.

Розрахуйте середньорічну вартість основних виробничих фондів, коефіцієнти оновлення і вибуття, рентабельність.

ЗАДАЧА 8.Підприємство А випустило за рік товарної продукції на суму 2 млн. грн, за середньорічної вартості основних фондів 500 тис. грн. Підприємство Б за середньорічної вартості основних фондів 800 тис. грн випустило товарної продукції на 2400 тис. грн. Визначите, яке підприємство більш ефективно використовувало основні виробничі фонди.

ЗАДАЧА 9. Безперервно діюче підприємство визначило річний обсяг виробництва у $(200+5*N)$ тис. металовиробів. Норма витрат металу в розрахунку на один виріб становить $(0,8+1*N)$ кг. Поставки металу на підприємство здійснюються кожні 20 днів. 1 т металу коштує 2,5 тис. грн. Визначити норматив оборотних засобів у виробничих запасах металу в вартісному виразі.

ЗАДАЧА 10.У першому кварталі підприємство реалізувало продукції на 400 млн грн, середньоквартальні залишки оборотних коштів склали 48 млн грн. У другому кварталі обсяг реалізації продукції збільшився на 15 %, а період одного обороту оборотних коштів був скорочений на два дні. Визначити:

а) коефіцієнт оборотності оборотних коштів і період одного обороту в днях у 1 кварт

б) коефіцієнт оборотності оборотних коштів і їхню абсолютну величину в 2 кварталі;

в) вивільнення оборотних коштів у результаті скорочення тривалості одного обороту оборотних коштів.

ЗАДАЧА 11. Протягом звітнього року підприємство виготовляє і реалізує продукцію на суму $(900+N^2)$ тис.грн. Середньорічний залишок оборотних коштів $(180+5*N)$ тис.грн.

У розрахунковому році обсяг реалізації продукції має бути збільшений на 10%, крім того розроблено організаційно-економічні заходи щодо підвищення ефективності виробництва, які дадуть змогу скоротити оборотність оборотних коштів приблизно на 18 днів. Розрахуйте:

а) показники оборотності оборотних коштів підприємства у звітньому та розрахунковому роках;

б) рентабельність оборотних коштів у звітньому та розрахунковому роках, якщо рентабельність продукції у звітньому році 20%, у розрахунковому 25%

ЗАДАЧА 12. На підприємстві за звітний рік реалізовано товарної продукції на суму 40 тис. грн при середніх залишках обігових коштів 6800 грн. Визначити можливий обсяг реалізації продукції в наступному році за незмінної суми обігових коштів та зменшеної на 6 днів тривалості їх обороту.

ЗАДАЧА 13. Визначити суму умовно вивільнених (залучених) обігових коштів підприємства в результаті прискорення їх оборотності, якщо відомо, що у звітньому році обсяг реалізованої продукції становив 10,5 млн грн при середніх залишках обігових коштів 350 тис. грн. У плановому році очікується збільшення обсягу випуску продукції на 10%, при цьому оборотність обігових коштів зросте на 5%.

ЗАДАЧА 14. У звітньому році собівартість товарної продукції склала $(450,2+4*N)$ тис.грн, витрати на 1 грн товарної продукції – 0,89 грн. У плановому році витрати на 1 грн товарної продукції встановлені в розмірі 0,85 грн. Обсяг виробництва продукції збільшиться на $(8+N)\%$. Визначте собівартість товарної продукції планового року.

ЗАДАЧА 15. У звітньому періоді собівартість товарної продукції становить $(100+N^2)$ тис. грн., частка основної заробітної плати виробничих робітників у ній – $(30+N)\%$, матеріальних витрат – $(52-N)\%$. На плановий період передбачено досягнення зростання продуктивності праці одного працюючого на 4,5%, середньої заробітної плати – на 1,8% та зниження матеріальних витрат – на 7,5%. Як зміниться собівартість товарної продукції у плановому періоді?

4.4. Типові задачі до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-П2.

ЗАДАЧА 1. Визначити заробітну плату токаря при відрядно-преміальній

оплаті праці, якщо робітник за місяць зробив $(170-1 \cdot T)$ деталей за нормою часу на одну деталь 30 хв. за другим розрядом і $(140+2 \cdot T)$ деталей за нормою часу на одну деталь 15 хв. за третім розрядом. Премія виплачується в розмірі $(42-T) \%$.

ЗАДАЧА 2. Робітник-верстатник за місяць (170 годин) зробив 570 деталей за 5-им розрядом на суму 23 200 грн. Визначити його заробітну плату при відрядно-прогресивній оплаті праці, якщо норма часу на 1 деталь – 20 хв. при виконанні норм більш як на 100 %, розцінку на виріб збільшити на 50 %.

ЗАДАЧА 3. У минулому році було виготовлено продукції на суму $(2210+2 \cdot T)$ млн грн. У році, що планується, її випуск збільшиться на 5%. Чисельність працюючих у минулому році складала $(2500-4 \cdot T)$ осіб, але ж планом передбачено скоротити її на $(50-1 \cdot T)$ осіб. Визначити, яке заплановане зростання продуктивності праці на підприємстві.

ЗАДАЧА 4. Собівартість виробу – $(8,4+0,3 \cdot N)$ грн. Прибуток виробу – $(2,2+0,2 \cdot N)$ грн. Ставка акцизу - 40 % Ставка ПДВ - 20 % Торгова надбавка - 50 % Визначити відпускну ціну виробу.

ЗАДАЧА 5. Виробнича собівартість принтеру становить $(9+2 \cdot N)$ тис. грн. Очікувана рентабельність (за повною собівартістю) становитиме $(12+0,3 \cdot N) \%$, річний план реалізації цих принтерів – $(2800+2 \cdot N \cdot 2)$ шт. ПДВ – 20%. Визначте відпускну ціну виробника принтерів та суму ПДВ, сплачену до бюджету за реалізовану протягом року партію принтерів.

ЗАДАЧА 6. Копірувальний апарат має повну собівартість $(1000+8 \cdot N)$ грн. Рівень рентабельності даного виробу - 33 % Ставка акцизного збору - 30 % Торгова надбавка - 12 % до вільної відпускну ціни з ПДВ. Визначити роздрібну ціну копірувального апарату.

ЗАДАЧА 7. Визначити чистий прибуток фірми на підставі наступних даних. Фірма займається виробництвом програмних продуктів. Собівартість реалізації одного прикладного пакета $(500+6 \cdot N \cdot 2)$ грн., адміністративні видатки на виробництво 200 пакетів у рік $(14\ 000+9 \cdot N)$ грн., видатки на їхню реалізацію 9 000 грн. Продукція є безакцизною, виторг від реалізації 600 000 грн. Крім виробничої діяльності, фірма займається інвестуванням. Були вкладені кошти в будівництво бізнес-центра в сумі 680 000 грн. Проект виявився прибутковим, приніс 30 % прибутку. Фірма володіє портфелем цінних паперів акцій і облігацій, дохід по яким склав $(50000+N \cdot 3)$ грн.

ЗАДАЧА 8. Визначити як змінилася фактична рентабельність виробу А і виробу Б порівняно із плановим періодом. Ціна одного А виробу – $(125+N)$ грн. Ціна одного Б виробу - 65 грн. Собівартість А виробу - 100 грн. Собівартість Б виробу – $(50-0,5 \cdot N)$. Протягом року підприємство знизить собівартість продукції по виробу А на 5 %, по виробу Б – на 25 %. Оптова ціна залишиться незмінною.

4.5. Тестові завдання до залікової контрольної роботи.

1. Фондоозброєність праці розраховується як відношення: [2, с.100-125]
2. Критерієм, який використовується у разі віднесення підприємства до виду "малого", є: [2, с.20-25]
3. Технологічна теорія розглядає: [5, с.11-15]
4. Колективний договір – це: [2, с.10-20]
5. Інституціональна теорія розглядає: [5, с.11-15]
6. Виробничі основні фонди зношуються: [2, с.100-125]
7. Суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути: [2, с.8-50]
8. Згідно із Господарським кодексом України до суб'єктів малого підприємництва відносяться: [5, с.31-32]
9. Неокласична теорія розглядає підприємство як [5, с.11-15]
10. Еволюційна теорія трактує підприємство як [5, с.11-15]
11. Головне завдання підприємства полягає у [5, с.11-15]
12. До організаційних форм підприємництва не належить: [2, с.8-50]
13. Підприємництво — це: [2, с.8-50]
14. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки: [5, с.31-32]
15. За міжгалузеву структуру підприємства розділяють на: [2, с.10-20]
16. Знаходяться учасники у повній фінансовій залежності від одного або групи підприємців: [2, с.10-20]
17. Консорціум – це: [2, с.23-25]
18. Основною ознакою відмінності господарських товариств є: [2, с.8-30]
19. Засоби підприємства, що здійснюють оборот протягом одного виробничого циклу, називаються: [2, с.100-125]
20. Нематеріальні ресурси відображаються: [2, с.127-145]
21. До основних видів підприємництва не належить: [2, с.8-50]
22. У процесі виробництва основні фонди підприємства: [2, с.100-125]
23. Головною умовою стратегічного управління підприємством в умовах ринку є: [2, с.58-68]
24. Показником продуктивності праці є: [2, с.369-400]
25. Почасова форма оплати праці – це: [2, с.369-400]
26. Показниками ефективності використання виробничих засобів є: [2, с.100-125]
27. Відношення вартості основних засобів на кінець року до вартості основних засобів на початок року – це: [2, с.100-125]

28. Рівень фізичного (матеріального) спрацювання основних виробничих фондів підприємства визначають: [2, с.100-125]
29. Коефіцієнт оборотності обігових коштів визначається відношенням: [5, с.70-80]
30. Основною метою діяльності підприємства є: [2, с.8-25]
31. Акціонерне товариство – це: [2, с.20-25]
32. Відрядна форма оплати праці – це: [2, с.369-400]
33. Товариство з обмеженою відповідальністю – це: [2, с.20-25]
34. Показник, який характеризує ефективність використання основних фондів, – це: [2, с.100-125]
35. Заробітна плата – це: [2, с.369-400]
36. Мінімальна заробітна плата – це: [2, с.369-400]
37. До загальновиробничих витрат не відносять витрати на: [2, с.403-430]
38. До активної частини основних фондів відносяться: [2, с.100-125]
39. Відновна вартість основних фондів — це: [2, с.100-125]
40. Розцінка – це: [2, с.403-430]
41. Амортизація основних фондів – це: [2, с.100-125]
42. Повна собівартість реалізованої продукції включає: [2, с.403-430]
43. Витрати, загальна сума яких за певний час залежить від обсягу виготовленої продукції, називаються: [2, с.403-430]
44. Калькуляція – це обчислення собівартості: [2, с.403-430]
45. До матеріальних витрат відносять: [2, с.403-430]

5. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Основна

1. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу К.: Центр учбової літератури, 2007. - 224 с.
2. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2001. – 528с.
3. Економіка підприємства : підручник / за ред. Л. Г. Мельника. – Суми : Університетська книга, 2012. – 864 с.
4. Демяненко С.Г. Методичні вказівки до виконання курсового проекту з дисципліни «Економіка фірми» http://eprints.library.odku.edu.ua/198/1/DemianenkoSG_Ekonomika_firmy_Kurs_pr_MV_2017.pdf
5. Демяненко С.Г. Методичні вказівки до організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Економіка фірми»

http://eprints.library.odeku.edu.ua/199/1/DemianenkoSG_Ekonomika_firmy_SRS_MV_2018.pdf

Додаткова

6. Бойчук І.М., Харів П.С., Хопчан М.І., Піча Ю.В. Економіка підприємства: Навч. посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. – К.: „Каравела”; Львів: „Новий світ-2000”, 2001. – 298с.

7. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: Навч. посібник / За ред. проф. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 1999. – 328с.

8. Котельникова Е.А. Экономика фирмы: конспект лекцій. – Электронное издание, Эксмо, 2009. – Режим доступа: <http://www.alleng.ru/d/econ/econ175.htm>

9. Журнали: «Економіка України», «Регіональна економіка», «Фінанси України», «Економіст».